

KORONA VİRÜSÜN DİŐ TİCARET ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Bütün Dünyayı mart ayından beri etkisi altına alan Covid-19 salgınının ekonomik sonuçları nisan ve mayıs ayları itibariyle daha çok hissedilmeye başlanmıştır. Birçok kuruluş salgının muhtemel ekonomik sonuçlarını tespit edebilmek amacıyla çalışmalar yürütüyor. Birçok şirketin çapı ne olursa olsun üretiminde azalmalar meydana geldi. Ulaşımın durdurulmasıyla küresel ekonomik faaliyetler neredeyse durma noktasına geldi. Daha da önemlisi yaşanan korku ve panik halinin tüketicilerin tüketim alışkanlıklarını değiştirerek piyasada anormallikler meydana gelmesine neden olmuştur.

İlk olarak Çin'deki ekonomik faaliyetlerin azalmasıyla salgının küresel ticarete olan etkileri hissedilmeye başlanmıştır. Üretimin gecikmesi nedeniyle küresel boyutta tedarik zincirinde aksamalar oluşmuştur. Korona virüsün ortaya çıkmasıyla birlikte aynı zamanda emtia fiyatlarında ve borsalarda çok ciddi düşüşler yaşanmıştır. Küresel ekonomik beklentiler hakkında önemli ipuçları vermesi açısından bakır fiyatlarındaki düşüş önemlidir. Petrol fiyatlarındaki düşüş ise ekonomideki talebin azaldığını göstermektedir.

Çin küresel ticarete önemli bir oyuncu konumundadır. Bu nedenle dünyadaki diğer ülkeler Çin'e bağı bir durumdadır. Çin hem büyük bir pazar hem de elektronik sektörün ve otomotiv sanayinin başlıca tedarikçi ülkesi konumundadır. Birçok markanın araçları yedek parçaları ve bilgisayarları burada üretilmektedir. Küresel markalar Çin'deki fabrikalarında üretimi durdurmasıyla ekonominin arz ve talep yapısında bozulmalar meydana gelmiştir. Çin dünyanın ana üretim merkezi olduğundan dolayı Çin'de meydana gelecek en ufak bir azalma bütün dünyayı etkileyecektir. Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşlar Çin'deki büyümeyi aşağı yönlü revize ettiler. Fabrikaların çoğu üretime ara verdikleri için üretim yapılamıyor. Üretim yapılmassa satış da olmaz. Yani ekonominin hem arz hem de talep cephesinde ciddi bir bozulma meydana gelmiştir. Bu durum da ülkeler arasındaki ticaret hacminde ciddi bir düşüşe neden olmuştur.

Covid-19 salgınının etkilerini minimum düzeye indirmek için açıklanan paketler birçok sektörü desteklediği gibi dış ticarete de desteklemiştir. Açıklanan paketlerin bütçe üzerinde yarattığı baskı geçici niteliktedir. Salgın döneminde düşük turizm ve dış ticaret gelirleri "büyükken açık vermeme" politikasının uygulanmasını zorlaştırmıştır.

Türkiye için 2018 yılı artan jeopolitik gerilimler yaşanan kur şokları nedeniyle kötü bir yıl 2019 yılı ise bir dengelenme yılı olmuştur. 2020 yılında ise şubat ayında tekrar ortaya çıkan İdlib sorunu ve hemen sonra patlak veren salgın bütün planlar ve beklentilere darbe vurmuştur. Korona virüs sadece sağlığı değil aynı zamanda küresel ticarete olumsuz yönde etkilemeye devam ediyor. Pandemi nedeniyle ülkelerin uyguladıkları karantina tedbirleri fabrikaların kapatılması ve gümrük kontrollerinin artması gibi sebeplerle dış ticaret ciddi ölçüde etkilenmiştir.

2020 Mart ayında ihracat bir önceki yıla göre %17.81 oranında azalarak 13 milyar 426 milyon dolar ithalat ise bir önceki yılın aynı ayına göre %3.13 oranında artarak 18 milyar 821 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Mart ayında ihracatta yaşanan düşüşün sebebi İran ve Irak sınırlarındaki karantina tedbirleri ve Avrupa'da meydana gelen talep daralmalarıdır. Mart ayında en fazla ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Almanya, ABD ve İngilteredir. 2020 Nisan ayında ihracatta %41.38 ithalatta ise %28.31 oranında bir düşme görülmüştür. Tüm dünyayı etisi altına alan pandeminin

yaratmış olduğu tahribat nisan ayında daha sert bir şekilde hissedilmeye başlanmıştır. Nisan ayında ihracattaki bu sert düşüşün sebebi Avrupa’ da sınırlarda alınan karantina tedbirleri ve talepteki azalmadır. Bu ayda en çok ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Almanya, ABD ve Irak olmuştur.

Covid-19 nedeniyle Türkiye ve İngiltere arasındaki ticaret ikinci bir darbe almıştır. Brexit süreci henüz bir netlik kazanmamışken gelen virüs salgını İngiltere pazarını daha kırılğan bir hale getirmiştir. İngiltere ve Türkiye arasındaki ticaret pandemiyle birlikte yeni bir belirsizlik sürecine girdi. İngiltere, Türkiye’de en fazla yatırım yapan ülkelerden biridir. Bundan dolayı İngiltere, Türkiye için çok önemli bir Pazar konumundadır. Bu salgın döneminde İngiltere’nin ithalatında ihracatına göre çok daha fazla düşüş yaşanmıştır. İngiltere’nin ithalatındaki sert düşüş Türkiye’nin ihracatını olumsuz etkilemiştir.

2019 yılının sonlarına doğru yükselişe geçen sanayi üretimi ve PMI verileri 2020 Mart ayında virüsün olumsuz etkisiyle gerilemeye başlamıştır. Sanayi üretimi ve PMI verileri 2020 yılına ciddi bir şekilde yükselerek giriş yapması salgın öncesine kadar güçlü bir ekonomik büyümenin olacağı sinyallerini vermişti. 2018’ den 2020 yılının başlarına kadar ihracatın ithalatı karşılama oranında görülen toparlanma salgının ortaya çıkmasıyla olumsuz sinyaller vermeye başlamıştır. İthal ürünlere olan talebin artması ihracatın ithalatı karşılama oranını olumsuz etkiliyor.

2019 yılında talebin azalması ithalattaki düşüş ve dolayısıyla cari işlemler hesabında toparlanma ile sonlanmıştı. 2019 yılının son çeyreğinde ekonominin ısınmasıyla cari işlemler hesabında bozulma belirtileri görülmeye başlanmıştı. 2020 yılında ise enerji fiyatlarındaki ciddi düşüş cari işlemler dengesini olumlu yönde etkileyecektir. Pandeminin etkisi ile düşen turizm ve ihracat gelirleri cari işlemler dengesi üzerinde baskı oluşturacaktır. Petrol fiyatlarının yarı yarıya düşmesi ise cari dengeye olumlu bir katkı yapacaktır. Bu dönemde ithalatı azaltarak yerli ürünlere olan talebi arttırmak için bazı mallara ek ithalat vergisi uygulanmıştır. Belirsizlik ortamının yaratmış olduğu risk nedeniyle doğrudan yabancı yatırımlar ve sermaye akışı azalmaya başlamıştır. 2019 yılında toplam finansman ihtiyacında önceki yıla göre %31’ lik bir toparlanma görülmüştür. Salgın döneminde doğrudan yabancı yatırımlar da azalma görülsede hisse senetlerinde çıkışların dengelendiği görülüyor.

Ticaret Bakanlığı tarafından hayata geçirilen temassız dış ticaret yaklaşımı sayesinde ticaret insan teması olmadan devam etmektedir. Temassız dış ticaret liman ve sınır kapısı şartlarına uygun yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Irak’la yapılan ticaret belirlenen tampon bölgede; konteyner ve şöför değişimi gibi yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Bu bölgede önce Irak’tan gelen tırlar sterilize ediliyor sonra şöförler değiştiriliyor. Irak’dan gelen şöförlerin Türkiye’ye girişine izin verilmiyor. İran ile yapılan ticarete de insan teması olmadan sadece vagonların girişine izin veriliyor. Fransa’ya ve İtalya’ya giden malların taşınmasında kullanılan araçlar şöfürsüz olarak gemilerle taşınıyor. Her ülke kendi çekicisi ve şöfürüyle gelen malları teslim alıyor. Yabancı ülkelerin gemilerinde çalışan hiçbir personelin Türkiye’ye girişine müsaade edilmiyor.

TEKNOLOJİNİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ YERİ

Bütün dünyaya yayılan Covid-19 salgını birçok alanda dijital dönüşümün yaşanmasını tetiklemiştir. Bu dönemde insanlar dışarı çıkamıyor evden çalışıyor. Bu durum da insanların daha çok teknoloji ile iç içe olmasını sağlamıştır. Salgın döneminde girişimciler solunum cihazları ve virüsün tespit edilmesinde kullanılan test kitlerini teknolojiden yararlanarak üretimini sağlamışlardır. Bu süreçte insanlar işlerini online platformlar üzerinden yürüttüler. Aslında bunlar gelecekte bizi nasıl bir online dünyanın beklediğini göstermiş oldu. Ülkemizde ilk vakanın ortaya çıkmasıyla gelen karantina tedbirlerinin uygulanmaya başlanmasıyla alt yapılarını hızlı bir şekilde dijital taşıyan şirketler bu salgın sürecine en iyi uyumu sağlayan ve bu durumdan en az hasarla çıkan şirketler olmuşlardır. Bu sürece uyum sağlamada başarısız olan şirketler bu salgın sürecinde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır.

Kafe ve restoranlar paket servis yaparak spor salonları da online dersler vererek bu süreci atlattılar. Hazır giyim sektöründe bulunan işletmelerde online satış yaparak bu dönemde ayakta kalmaya çalıştılar. Ayrıca etkinlikler ve eğitimde online ortamda yapılmaya başlandı. Covid-19 sürecinde tüm şirketler dijital dönüşümün önemini anladılar ve salgın sonrası dönemde tüm şirketler bu dijital dünyayla nasıl entegrasyon kurulabileceğine dair çalışmalar başlatacaklardır.

Ülkemizde iç ticareti dijitalleştirmek amacıyla ticaret bakanlığı tarafından e-belge uygulaması getirilmiştir. Bu uygulama ile birlikte işlemler artık daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilecek. Uygulama üzerinden yapılabilecek ticari işlemlerin genişletilmesiyle de hayatın kolaylaştırılmasında önemli bir hamle yapılmış olundu. Covid-19 nedeniyle yapılamayan Genel Ticaret Heyeti Programları yerine sanal ortamda yapılan Genel Ticaret Heyeti Programları düzenlenmiştir. Sanal Genel Ticaret Heyeti Programları yapılarak Türk ürünleri yabancı ithalatçılara tanıtılmıştır. Ayrıca firmalarla yapılacak görüşmeler de online ortama taşınmıştır. Bu salgın sürecinde Ticaret Bakanlığı tarafından online ortamda iç ve dış ticaret, gümrük gibi konularda eğitimler de verilmiştir.

KAYNAKÇA

Aslan, Murat, Türkiye Ve Dünya Ekonomisinde Makro Gelişmeler, Bakış, Sayı 18, Nisan 2020

Cumhuriyet Halk Partisi Ekonomi ve Sosyal Politikalar Araştırma Merkezi, Koronavirüs Raporu, 24 Mart 2020

Nigel Gault, Koronavirüs ve Küresel Ekonomi, EY-Parthenon, 5 Mart 2020

T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020 Yılı Veri Bülteni, 14 Nisan 2020